

Blank Paper: شیوه ارتقاء کیفیت سخنرانی

فاطمه خراشادی‌زاده

کارشناس ارشد پرستاری، دانشجوی دکتری پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مربی گروه پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی، خراسان شمالی، ایران

جلب توجه فراگیران، ایجاد و تقویت مهارت‌های ذهنی در سطوح بالاتر حیطه شناختی، برقراری ارتباط دو طرفه و مهمترین مزیت آن فعال نمودن فراگیران می باشد.

فتاحی و همکارانش آموزش را بعنوان محور توسعه پایدار و یکی از اساسی ترین نیازهای جامعه بشری مطرح کرده و استفاده از روش‌های متنوع آموزش و گزینش صحیح مناسب-ترین روش تدریس در ایجاد یادگیری دانسته اند (۱). شعبانی روش سخنرانی را در نظام‌های آموزشی دارای سابقه ای طولانی دانسته است (۲). صفوی می گوید در این روش مفاهیم از طریق شفاهی توسط معلم ارائه می شود و فراگیران از طریق گوش دادن و یادداشت برداری به امر یادگیری مبادرت می ورزند (۱،۳). اغلب سخنرانی‌ها در دانشگاه‌ها صورت می‌گیرد (۳) و دارای بخش‌های مقدماتی، میانی و پایانی است (۱،۳). در بعضی منابع، سخنرانی چهار مرحله آمادگی، مقدماتی، محتوا و پایانی می‌پوشد (۲).

محاسن سخنرانی شامل مناسب بودن برای کلاس‌های پرجمعیت، ارزان، ساده و اقتصادی بودن، انعطاف پذیری بالا با توجه به موقعیت‌های زمانی- مکانی و تجهیزات می باشد. از جمله محدودیت‌های سخنرانی می توان به ارتباط یک‌طرفه،

سخنرانی یکی از پرکاربردترین روش‌های تدریس محسوب می شود. در طی سخنرانی ارائه مفاهیم بطور شفاهی از طرف معلم و یادگیری از طریق گوش کردن و یادداشت برداری از طرف شاگرد صورت می گیرد. این روش هرچند ارزان و ساده است اما یکی از مهمترین محدودیت‌های آن کمبود تعاملات و ترتباط دو طرفه است. پس از مطالعه عمیق تئوریهای یادگیری جهت رفع نقایص سخنرانی و تطبیق با روش‌های نوین تدریس، سخنرانی به شیوه Blank Paper طراحی گردید.

جهت اجرای Blank Paper باید ابتدا اهداف دوره مشخص شده و طرح درس نوشته شود. سپس جزوه درسی طبق اهداف دوره تهیه گردد. استاد با توجه به اهمیت بعضی از مطالب و برای ایجاد توجه و دقت فراگیران فقط عنوان آن مبحث را نوشته و جای خالی قرار می دهد تا شاگردان بعد از تدریس آنچه را که یاد گرفته اند به زبان خودشان در آنها بنویسند. سپس از چند نفر از فراگیران می خواهد تا متن خود را برای کلاس بیان نمایند.

روش Blank Paper براساس تئوری‌های جدید آموزش یادگیری طراحی شده است. فواید این روش شامل افزایش

ادیب حاج باقری نیز در مطالعه خود نشان داد که روشهای فعال یادگیری سبب عمق یادگیری، ایجاد احساس مسئولیت و انگیزه، افزایش توانایی‌های شناختی فراگیران می‌گردد (۶). همچنین فتاحی و همکارانش در مطالعه خود نشان دادند که شیوه های فعال یادگیری سبب افزایش بارش افکار، افزایش میزان قدرت استدلال و تجزیه و تحلیل دانشجویان می‌گردد (۱).

مطالعات متعددی نشان دادند که روش‌های تدریس معلم محور برای دانشجویانی که محیط آموزشی آنها با تجربه همراه است مناسب نمی‌باشد (۵ و ۳-۲). در واقع روشهای تدریس معلم محور مانند سخنرانی، دانشجویان را در امر تدریس منفعل کرده و تفکر نقادانه، استدلال بالینی و اعتماد به نفس آنها را کاهش می‌دهد و بازده آموزشی لازم را ندارند (۵). گفته می‌شود که در قرن ۲۱ دیگر نیازی به تدریس حقایق قطعی و خام نمی‌باشد. بلکه باید تفکر انتقادی در تمام سطوح آموزشی تدریس شود. مسئولین آموزشهای حرفه ای با ایجاد تغییر در برنامه های درسی سعی در پاسخگویی به این نیاز دارند. از طرفی انتقادی که به روش سخنرانی مطرح است این است که روشهای سنتی مثل سخنرانی بیشتر یادگیرنده بطور غیرفعال اطلاعات را دریافت می‌کند بجای اینکه بطور نقادانه فکر کنند. تایواری (Tiwary) و همکارانش بدنال مقایسه اثر یادگیری مشکل محور و سخنرانی بر تکامل تفکر انتقادی دانشجویان نشان دادند که روش تدریس مشکل محور یا مبتنی بر حل مسئله بطور معنی داری تفکر انتقادی دانشجویان را در مقایسه با سخنرانی افزایش می‌دهد. همچنین روشهای فعال سبب ارتقاء خود-کارآمدی^۱، خود- توانمندی^۲ و خود تنظیمی^۳ می‌گردد (۷). دوکت (Doucet) و همکارانش و آزار (Azar) و همکارانش نشان دادند که میزان یادگیری و استدلال بالینی هم نمرات مهارت‌های بالینی و علمی و استدلال بالینی در گروه سخنرانی بطور معنی داری کمتر از گروه یادگیری

غیرفعال بودن فراگیران، عدم تناسب با آموزش مهارت‌های عملی، عدم توجه به تفاوت‌های فراگیران، دشواری در جلب توجه فراگیران اشاره کرد (۲،۳). مخصوصاً اگر روش سخنرانی به تنهایی استفاده شود برای ایجاد و تقویت مهارت‌های ذهنی در سطوح بالای یادگیری مانند تجزیه و تحلیل، ترکیب و ارزشیابی مناسب نمی‌باشد. تحقیقات نشان داده است که افراد با هوش متوسط (ضریب هوشی ۱۰۰) فقط نیمی از آنچه را از راه سخنرانی می‌شنوند، یاد می‌گیرند و تنها پس از دو ماه یک چهارم مطالب در حافظه شان باقی می‌ماند (۳). علی‌رغم محدودیت‌هایی اساسی سخنرانی این روش هنوز هم به‌طور گسترده ای در آموزش علوم پزشکی کاربرد دارد و چشم پوشی از محاسن متعدد آن معقولانه به نظر نمی‌رسد. لذا جهت بهره گیری مؤثرتر از این روش Blank Paper بعنوان شیوه ارتقاء کیفیت سخنرانی طراحی گردید.

جانسون (Johnson) شیوه های تدریس را به دو روش سنتی یا معلم محور و غیر سنتی یا فراگیر محور تقسیم می‌کند (۴). سالهاست که تدریس به شیوه سنتی سخنرانی وجود دارد و هم معلم و فراگیر از یکنواختی، کسل‌کنندگی و کم بازده بودن آن شکایت دارند. مهram (Mahram) به نقل از گراون و اوشینید می‌نویسد: یکی از مهمترین مشکلات در تربیت فارغ التحصیلان توانمند عدم توجه به شیوه های فعال در تدریس است. همچنین او به نقل از مک کیشی می‌نویسد: برای حفظ، کاربرد، حل مسئله، تغییر نگرش و ایجاد انگیزه در تداوم یادگیری شیوه دانشجوی محور مثل بحث گروهی نسبت به شیوه های استاد محور مثل سخنرانی مؤثرتر است. مهram و همکارانش در تحقیق مقایسه تاثیر تدریس به شیوه سخنرانی با بحث گروهی بر یادگیری دانشجویان پزشکی نشان دادند که رضایتمندی و تمایل، اعتماد به نفس و یادگیری دانشجویان و صرف زمان کمتر برای مطالعه جهت آزمون‌های پیشرفت تحصیلی در شیوه بحث گروهی بطور معنی داری بالاتر از سخنرانی است (۵).

^۱ Self- efficacy^۲ Self- competency^۳ Self-regulation

به تفکر وادار نماید و با طرح پرسشهای مرتبط در انتهای هر مطلب می توان فراگیران درگیر و غعال نمود(۱۷). حیدری در مطالعه خود نشان داد که سخنرانی با بازخورد (۱۰ دقیقه بحث بعد از سخنرانی) سبب می شود که نمرات در طبقات کاربرد و تجزیه و تحلیل افزایش معنی داری نسبت به روش سخنرانی سنتی داشته باشد(۱۸).

چون مدرسان کنونی خودشان به شیوه های معلم-محور آموزش دیده اند بیشتر با این روش ها آشنا هستند و به همین روش هم تدریس می کنند. این مدرسان محتوا محور، خشک و رسمی هستند(۵). لذا با توجه به فواید روش های فعال تدریس که در بالا ذکر شد (تغییر سریع تر در نگرش، افزایش باور و توقع دانشجو، شور و نشاط کلاسی، توانایی ذهنی در سطوح شناختی بالاتر، افزایش ماندگاری و کاهش غیبت، ارتقاء استدلال بالینی) ضروری به نظر می رسد تا روش سخنرانی به گونه ای طراحی و اجرا گردد تا با رفع محدودیت های سخنرانی و با بهره گیری از فواید روشهای فعال سبب ارتقاء کیفیت فرآیند یاددهی و یادگیری گردد.

جهت اجرای Blank Paper باید ابتدا اهداف دوره مشخص شده و طرح درس نوشته شود. سپس جزوه درسی طبق اهداف دوره تهیه گردد. استاد با توجه به اهمیت بعضی از مطالب و با توجه به ایجاد دقت و توجه فراگیران فقط عنوان آن مبحث را نوشته و جای خالی قرار می دهد تا شاگردان بعد از تدریس آنچه را که یاد گرفته اند به زبان خودشان در آنها بنویسند. سپس معلم از چند نفر از فراگیران می خواهد تا متن خود را برای کلاس بیان نمایند. بعد از بحث و بررسی پیرامون مباحث تدریس شده بهترین متن برگزیده و تشویق می شود. فواید این روش شامل موارد زیر است:

افزایش جلب توجه فراگیران، ایجاد و تقویت مهارت های ذهنی در سطوح بالاتر حیطه شناختی، برقراری ارتباط دو طرفه، افزایش زمان ماندگاری مطالب، مهم ترین مزیت فعال نمودن فراگیران

مبتنی بر حل مسئله است(۹-۸). یاداو (Yadav) در تحقیق خود نشان داد که بحث و پرسش و پاسخ حول یک موضوع سبب افزایش تفکر انتقادی می گردد(۱۰). ساویچ (Savich) در تحقیق خود نشان داد که روش های اکتشافی در تدریس سبب ارتقاء تفکر انتقادی می گردد(۱۱).

گر چه هنوز هم سخنرانی شایعترین روش تدریس است اما سخنرانی بدون توقف برای برقراری بحث و تعامل با فراگیران علی رغم مهارت سخنران بی فایده است. در واقع کمبود تعامل در سخنرانی تأثیر بخشی آن را مورد تردید قرار داده است. لذا بهترین روش، ترکیبی از روش های مختلف است که بر اساس خصوصیات فراگیران، موضوع درسی و محدودیت زمان باید تعدادی از روش ها را با هم ترکیب کرده طوریکه در حین سخنرانی فراگیر را به تفکر وادار نماید(۱۲). مورگان (Morgan) نشان داد که دادن جزوه درسی بصورت Skeletal handout سبب ارتقاء سطح یادگیری و بازیابی بهتر اطلاعات می گردد(۱۳). همچنین کولپند (Copeland) یکی از فاکتورهای مؤثر بر تأثیرپذیری سخنرانی را درگیر کردن دانشجویان و ایجاد سیستم پاسخدهی دانشجویی عنوان کرده است(۱۴). از طرفی تورمی (Tormey) نشان داد که بحث و گفتگو پیرامون مطالب آموخته شده در سخنرانی به یادگیری کمک می کند(۱۵). همچنین راسل (Russell) مطرح کرد که دانشجویان نیز تمایل به انجام گفتگوها دارند(۱۶).

صابریان می نویسد: برای بهتر شدن سخنرانی باید موضوع و هدف از قبل مشخص شود. مشخص بودن اهداف آموزشی برای فراگیران به منزله چراغی است که در تاریکی شب در نقطه دوری قرار گرفته و با وجود خود هم مسیر و هم نقطه پایانی را برای فراگیران مشخص می کند. محتوای درس مجموعه ای از شناختها، اصول و قواعد و مهارت ها است. طوریکه فراگیران به هدف های آموزشی مورد نظر دست یابند. مدرس باید پس از گردآوری مطالب و محتوای درس به توالی آنها اقدام ورزد. محتوا باید با اهداف کلی، جزئی و رفتاری مطابق و همسو باشد. موضوع باید به گونه ای باشد که فراگیر را

References:

1. Fattahi A, Karimi H, Anvar MH, Barzegar K. Comparison of the Effectiveness of Two Teaching Methods of Group Discussion and Lecturing in Learning Rate of Laboratory Medicine Students. *Strides in Development of Medical Education*. 2007;4(1):51-56 [In Persian].
2. Shabani H. *Instructional skills (Methods & techniques of teaching)*. 1 st ed . Tehran: Samt ;2000:133-142 .[In Persian]
3. Safavi A. *Methods, techniques & methods of teaching*. 1 st ed. Tehran: Samt ;2000:45-76.[In Persian].
4. Johnson A. *Breaking with Tradition: Preparing Faculty to Teach in a Student-Centered or Problem-Solving Environment* .PRIMUS. 2009;19 (2): 146-160.
5. Mahram M, Mahram B, Mousavinasab S N. Comparison between the Effect of Teaching through Student-Based Group Discussion and Lecture on Learning in Medical Students. *Strides in Development of Medical Education*.2009; 5 (2): 71-79 [In Persian].
6. Adib-Hajbagheri M. Effect of Three Educational Methods on Anxiety, Learning Satisfaction and Educational Progression in Nursing Students. *Strides In Development Of Medical Education*. 2008; 5(1): 36-42. [In Persian].
7. Tiwari A,Lai P,So M, & Yuen K. A Comparison of The Effects of Problem-Based Learning and Lecturing on The Development of Students' Critical Thinking. *Medical Education*. 2006;40(6): 547-554.
8. Doucet M. Purdy R. Kaufman D. Langille D. Comparison of Problem-Based learning and Lecture format in Continuing Medical Education on Headache Diagnosis and Management. *Medical Education*. 1998; 32(6): 590-96.
9. Araz G, Sungur S. Effectiveness of Problem-Based Learning on Academic Performance in Genetics. *Biochemistry and Molecular Biology Education*. 2007;35(6):448-451.
10. Yadav A, Beckerman JL. Implementing Case Studies in a Plant Pathology Course: Impact on Student Learning and Engagement. *Journal of Natural Resources and Life Sciences Education*. 2009;38:50-55.
11. Savich C. Improving critical thinking Skills in History. *Journal of Natural Resources and Life Sciences Education*. 39: 45-49;2009.
12. Anyaehie US, Nwobodo E, Oze G, & et al. Medical students' evaluation of physiology learning environments in two Nigerian medical schools. *Advanced Physiology Education*. 2011;35(2):146-8.
13. .Morgan C. Lilley J Borehman N. The Effect of Varying The Detail in Lecture Handout on Note-Taking and Recall. *Applied Cognitive Psychology*.1988; 2(2): 115-122.
14. Copeland H. & et al. Successful Lecturing. *Journal of General Internal Medicine*. 2000;15(6): 366-371.
15. Tormey R. Henchy D. Re-Imagining the Traditional Lecture: An Action Research Approach to Teaching Student Teachers to Do Philosophy. *Teaching in Higher Education*. 2008;13 (3) :303-314.
16. Russell B. Pellegrino A. Constructing Meaning from Historical Content: A Research Study. *Journal of Social Studies Research*. 2008; 32 (2):3-15.
17. Saberian M. *How to write lesson plan*. 2 st ed. Tehran: Salemi;2004.[In Persian].
18. Heidari T. Heidari N. Comparison effect of lecture with feedback and traditional lecture on learning and quality of teaching. *The proceeding book of the second national seminar* . Golestan University of medical sciences. 2009.